

"NO HE ESCRIT MAI PERQUÈ SOMIÉS SER UN ESCRIPTOR"

Entrevista a Quim Monzó, escriptor

per Guillem Miralles guimipu@hotmail.com

Quim Monzó (Barcelona, 1952). Ha publicat novel·les, llibres de relats, i escriu regularment articles de premsa i ha col·laborat amb mitjans radiofònics i televisius. Ha guanyat el premi Nacional de literatura, el Ciutat de Barcelona, el dels Escriptors Catalans i el premi de la Crítica. Ha traduït Truman Capote, JD Salinger, Ray Bradbury, Ernest Hemingway, i Arthur Miller, entre d'altres autors. Els seus llibres han estat traduïts a 19 llengües. Segons el crític Manel Ollé: "L'escriptura de Monzó traça els camins de les invencions i de les presons que nosaltres mateixos ens fabriquem: les circumval·lacions dels cercles que ens atrapen", "treballa bàsicament amb el llenguatge, les ficcions, les il·lusions i les imatges compartides pels lectors."

Últim llibre publicat:

Catorze ciutats comptant-hi Brooklyn, Quaderns Crema (2004)

Informació a:

<http://www.monzo.info>

<http://www.uoc.edu/lletra/noms/qmonzo/index.html>

Quim Monzó a Berlín (Foto cedida per Q.M.)

Aquesta entrevista es va realitzar enviant un formulari de preguntes a Quim Monzó. Ens el va tornar uns dies després amb les respostes que podeu llegir a continuació, que no hem corregit ni retocat en cap punt. Sí que hem retocat l'ordre de les preguntes i també la formulació d'algunes d'elles.

Els seus primers llibres de contes (*Uf, va dir ell!* i *l'Olivetti...*) tenen un estil narratiu que sembla no tenir referents anteriors en escrits en català. Vostè ha parlat de Pere Calders i Francesc Trabal com a influències d'escriptors catalans, però hi ha també influències importants que no són estrictament literàries (com el llenguatge cinematogràfic o certes propostes artístiques)?

Jo he parlat de Calders i Trabal com escriptors de generacions precedents pels quals sento admiració i amb els que em va agradar trobar-hi punts de contacte estilístic. Quan els vaig començar a llegir --sobretot Trabal-- jo ja feia anys que publicava. En general, un escriptor admira molts altres escriptors. En el meu cas, durant l'adolescència vaig devorar amb passió Kafka, però sobretot --era el moment del *boom*-- molts llatinoamericans: Cortázar, Felisberto Hernández, Bioy Casares, Monterroso, Arreola... Però també europeus: Boris Vian, Dino Buzzati, Giorgio Manganelli... I americans: Donald Barthelme, Robert Coover... I ens deixem totes les altres narratives (el cinema, la tele, les cançons...), que també conformen la manera com acabes escrivint.

Hi ha un conte a *l'Olivetti, Moulinex...*; que es diu "Cacofonia", en què, a través d'un desig del personatge A de prendre el carrer de Balmes en direcció contrària (conduïnt el cotxe), es fa un retrat generacional de la gent que podia tenir trenta o quaranta anys en aquella època. Al final del conte, A arriba al Tibidabo seguint el seu desig, havent pres Balmes en direcció contrària, però això no produeix cap emoció especial a A. Per què?

D'entrada jo no pretenia fer cap retrat generacional, però si l'hagués volgut fer hauria estat de la gent de vint-i-pocs anys. Els trenta em semblaven molt lluny, aleshores, i els quaranta, imagini's! En qualsevol cas, que A no s'emocioni per haver pujat el carrer Balmes en direcció **contrària** em sembla obvi: perquè en general quan un desig s'acompleix deixa de ser un desig i perd bona part de l'interès.

Per què llegint el llibre d'articles *El dia del senyor* (1984) es pot tenir la sensació que la vigència de molts escrits és absoluta?

Diu Joan de Sagarra que, passat un determinat temps hauríem de tenir dret a publicar els mateixos articles que vam escriure anys enrere. I té raó. Perquè, si les circumstàncies --polítiques, culturals, socials-- es repeteixen cíclicament ¿per què no hauríem d'opinar exactament igual anys després i tornar-ho a escriure amb els mateixos ets i uts? Per aquest mateix motiu, sovint llegeixes articles de Josep Maria de Sagarra, Julio Camba o Fruttero & Lucentini i són de plena vigència.

Vam llegir en algun article que el llibre de relats *L'illa de Maians* (1985) no era el primer títol previst per aquest llibre, que s'havia de dir *Barcelona*. Per què? I per què finalment aquest títol esmentant aquella illa situada enfront del barri barceloní de Ribera?

Perquè mentre escrivia i aplegava els relats que finalment havien de constituir el llibre, el gregarisme del moment era dir que Barcelona era una ciutat en davallada, un vaixell que s'enfonsava, etcètera, i vaig pensar que faria una reivindicació d'aquesta ciutat que és la meva. Però quan vaig haver acabat de polir els relats, el gregarisme començava a ser ja el contrari: que Barcelona era el sùmmum, la millor ciutat del món, etcètera, i vaig pensar que ja no calia.

Precisament era el filòsof Félix de Azúa qui deia a començaments dels anys vuitanta: "Barcelona és el Titànic". I aprofitant un viatge seu a Alemanya, vostè escriu un article fotent-se d'aquesta frase. Passats vint anys d'allò, podria dir ara que Félix de Azúa tenia raó?

No crec que en tinguis. No crec que cap ciutat passi, en pocs anys, de ser la rehòstia a ser una porqueria. I tampoc crec que, pocs anys més tard, torni a ser la rehòstia per, pocs anys després, tornar a ser una porqueria. Res no és del tot blanc ni del tot negre i les ciutats tenen una evolució lenta i pausada, lluny del pèndol dels maximalistes.

Si ara tornés a tenir una beca i la possibilitat d'escollir d'anar fer una estada a una ciutat estrangera, tornaria a escollir Nova York (com va fer a començaments dels anys vuitanta)? És encara ara Nova York un referent per escriptors i artistes, com semblava ser llavors?

Em sembla que Nova York era un referent per tots els europeus, però per nosaltres ho era d'una manera especial. Nosaltres no sols sortíem d'una dictadura sinó que intentàvem desfer-nos també del *Diktat* de la pana, els dogmes i les barbes dels progressistes. Si ara tornés a tenir una beca no em faria res tornar-hi, però també m'encantaria anar a moltes altres ciutats, igual que aleshores també m'hagués agradat anar a aquestes altres moltes ciutats.

Vostè ha col·laborat en diversos programes radiofònics. Una de les primeres col·laboracions va ser al programa de Catalunya Ràdio, "*El lloro, el moro, el mico i el senyor de Puerto Rico*", amb els periodistes Jordi Vendrell i Ramon Barnils. Quin era el seu paper en aquest programa?

En el programa jo feia un cert guió per Jordi Vendrell. De vegades em quedava a acompanyar-lo, però en general no. En qualsevol cas, quan el programa s'acabava ens trobàvem als bars. De Ramon Barnils i de Jordi Vendrell vaig aprendre sobretot a viure.

A *El perquè de tot plegat*, el llenguatge que es fa servir per escriure els relats és molt depurat, eliminant qualsevol element barroch i excessivament descriptiu. En els primers llibres no era tant així, i es recorria més a l'ús de frases subordinades i a unes cadències més llargues per escriure. En els últims llibres que vostè ha escrit, com *El millor dels mons*, hi ha una voluntat de tornar a aquesta cadència més llarga?

Em sembla que sí. Després d'*El perquè de tot plegat* ja no podia continuar sent més concís. Crec que a partir de *Guadalajara* el que escric torna a ser més dens, amb frases volgutament llargues i alambinades. A *El millor dels mons* aquest procés es fa encara més clar. I els relats que escric ara veig que vaig pel mateix camí.

Per què *El millor dels mons* (l'últim llibre de narrativa publicat) de Quim Monzó és un món amb una persona que transporta un nen cadàver en una bossa, la reiteració de càncers, personatges grotescos que volen guanyar el Nobel, etc?

Si hi ha cap resposta és al mateix llibre. Jo no la sé, conscientment. Però imagino que, un cop més, el que fa l'escriptor és descriure el món que l'envolta, i el món que m'envolta aquests últims anys és ple de decrepitud, malalties i personatges grotescos. N'hi ha que volen guanyar el Nobel i n'hi ha que no.

Vostè ha revisat, a *Vuitanta-sis contes*, corregint-los, alguns dels seus contes escrits fa uns quants anys. Per què? I per què les cites del començament d'alguns llibres estaven abans escrites en català i ara en la nova edició estan escrites en l'idioma original?

Doncs perquè em sembla més rigorós i perquè, de vegades, quan les editorials estrangeres traduïen el llibre a alguna llengua en les que originalment havien estat escrites les cites, veia com certs traductors tiraven pel dret i en feien una versió que, després, jo veia que no era idèntica a l'original. Això em posava molt nerviós. Tal com està ara, el problema s'ha acabat.

La ironia és per vostè un recurs gairebé imprescindible per escriure i comunicar-se?

Imprescindible, no. I la prova és que de vegades no en faig servir. Però no veig perquè n'hauria de prescindir tots els cops que em ve de gust utilitzar-la.

En la frase de Kafka "un escriptor que no escriu és un monstre que convida a la bogeria", s'hi reflecteix? (abans de contestar aquesta pregunta, ens va enviar un e-mail perquè li n'aclaríssim el significat; li vam dir que la frase estava extreta del llibre *Bartleby y compañía* d'Enrique Vila-Matas, i que imaginàvem que sortia escrita allí per explicar perquè Kafka escrivia).

No gaire, francament, perquè em sembla pretensiosament recargolada, com si el fet de ser confusa l'hagués de fer sublim.

Per què es publica més que mai i es llegeix igual o menys que abans?

Es publica més que mai (o s'ha publicat més que mai aquests anys) perquè una bona part del món editorial ha fet una fugida endavant per superar les crisis empresarials. Però no crec que es llegeixi menys que abans.

En un recent article a *El País Semanal*, Javier Cercas escrivia que vostè tenia una molt bona col·lecció de títols al calaix, esperant trobar escrits adients. És cert això?

Tinc un arxiu amb dotzenes de títols, això és cert. Títols ridículs (per fer-los servir com a títols de llibres de personatges escriptors ridículs) i títols que realment m'agraden. Vaig obrir aquest arxiu fa molts anys, quan vaig saber que Joan Brossa en tenia un.

Recentment, l'escriptor anglès Martin Amis ha aplegat els seus articles i ressenyes sobre literatura en un volum amb el títol "*The war against cliché*". Si hagués de posar un títol a un hipotètic recull de tots els seus articles creu que s'hi adequaria aquest de "*La guerra contra el clixé*"?

M'agrada molt aquest títol d'Amis. És de tota lògica que, perduda bona part dels referents i dubtant com dubtem gairebé de tot, un dels pocs pilars que no trontolla és el de la lluita contra els clixés i el gregarisme.

El desencís expressat en els seus articles perquè les coses en aquest país i en la seva ciutat no han anat com vostè imaginava o voldria, no és propi de qualsevol persona que imagina i construeix en la joventut i que quan té cinquanta anys veu que no tot s'ha acomplert? O el moment d'ara convida a ser especialment pessimista?

A veure si ho sé explicar. A Catalunya, a cada bugada perdem un llençol. Això és tan evident que fins i tot els optimistes semblen estar-hi d'acord. Doncs bé, la gent té tendència a recordar només l'última bugada, de manera que li sembla que, total, només hem perdut un llençol... Jo, potser perquè sóc obsessiu, tinc tendència a recordar totes les bugades, no només l'última, i per això m'entristeix veure que, sumats un a un tots els llençols que hem perdut bugada rere bugada, n'hem perdut tantíssims que ens en queden ben pocs.

Hi ha la possibilitat que deixi d'escriure algun dia perquè cregui que ja no té res més a dir?

No he escrit mai pensant que tingués res a dir, ni he escrit mai perquè somiés ser un escriptor. Vull dir: un escriptor que, més que escriure, el que vol és viure la vida d'"un escriptor que té coses a dir i un paper social que complir". Escric perquè m'agrada escriure. M'agrada molt escriure. Jo diria que és el que més m'agrada fer. Si algun dia deixés d'escriure no seria, doncs, perquè no tingués res a dir sinó perquè escriure m'hauria deixat d'agradar.